

Motion till riksdagen
2008/09:U257

av **Hans Linde m.fl. (v)**

EU:s associeringsavtal med Centralamerika och Andinska gemenskapen

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	1
3	Inledning.....	3
4	Latinamerikas rätt till utveckling.....	3
5	Matsuveränitet	5
6	Singaporefrågorna	6
7	Jämställda handelsavtal	6
8	Handel och fackliga rättigheter.....	7
9	Transparenta förhandlingar på lika villkor	7
9.1	Uppföljning och utvärdering	8

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka inom EU för att associeringsavtalen med Centralamerika och Andinska gemenskapen ska främja utveckling och fattigdomsbekämpning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka inom EU för att associeringsavtalen ska analyseras utifrån hur de påverkar möjligheterna att uppnå millenniemålen i de berörda länderna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att associeringsavtalen analyseras utifrån FN:s deklaration om ursprungsfolkens rättigheter.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta inom EU för att associeringsavtalen med Centralamerika och Andinska gemenskapen utformas så att de inte undergräver matsuveräniteten i de berörda länderna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att de immaterialrättsliga frågorna lyfts ur de fortsatta förhandlingarna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska agera för att Singaporefrågorna exkluderas från associeringsavtalen med Centralamerika och Andinska gemenskapen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU ska arbeta för att associeringsavtalen ska inkludera en analys av hur avtalen förhåller sig till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU ska verka för att associeringsavtalen med Centralamerika och Andinska gemenskapen villkoras med att länderna ratificerar ILO:s åtta kärnkonventioner.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU ska verka för att ett associeringsavtal med Colombia villkoras med att de grova och omfattande övergreppen på fackföreningsaktivister upphör.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU ska verka för att de fortsatta förhandlingarna om associeringsavtalen sker på spanska.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU ska verka för att förhandlingarna öppnas upp för deltagande från sociala rörelser i Europa och Latinamerika.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU ska verka för att associeringsavtalen inkluderar tydliga bestämmelser om mekanismer för gemensam uppföljning och utvärdering av avtalen.

3 Inledning

Under hösten 2007 inleddes förhandlingarna om ett associeringsavtal mellan EU och Centralamerika (Costa Rica, Guatemala, Honduras, Nicaragua, El Salvador), respektive den Andinska gemenskapen (Colombia, Peru, Bolivia och Ecuador).

Associeringsavtal är de mest långtgående avtal som EU sluter med länder eller grupper av länder. Avtalet vilar på tre ben, politisk dialog, utvecklings-samarbete och handel. Relationerna mellan EU och Latinamerika sträcker sig långt tillbaka. Sverige är inget undantag, vårt långvariga utvecklingssamarbete med länder som Bolivia, Nicaragua och Guatemala, årtionden av solidaritetsarbete med Latinamerika och det stora antal latinamerikaner som bor i Sverige har gett vårt land många och viktiga kopplingar till de berörda länderna. Sverige har därför en god möjlighet att spela en avgörande roll i relationerna mellan Latinamerika och EU.

Avtalen har mötts av kritik och protester från enskilda regeringar, men framför allt från sociala rörelser och det civila samhället både i Latinamerika och i Europa. Man refererade till erfarenheter av handelsavtal med USA där den inhemska latinamerikanska industrin påverkats negativt av avtalet, där liberaliseringar lett till höjda vatten- och elpriser och där avtalen banat vägen för multinationella bolag vars verksamheter inom t.ex. olja och energi lett till tvångsflyttningar av många familjer liksom miljöförstörelse.

I Sverige driver Latinamerikagrupperna och FIAN kampanjen Rent mjöl där man kräver att förhandlingarna ska öppnas upp för folkrörelser i Latinamerika och Europa, att avtalen ska främja utveckling, fattigdomsbekämpning och mänskliga rättigheter såsom rätten till mat samt att de s.k. Singaporefrågorna ska exkluderas från avtalen. Det är krav som Vänsterpartiet stödjer.

4 Latinamerikas rätt till utveckling

Handel och handelsregler är centrala i utvecklingssamarbetet. Många är historiens exempel på hur orättvisa handelsregler förhindrat utveckling och ekonomisk diversifiering och i stället fördjupat fattigdom och klyftor i och mellan länder.

För EU är Centralamerika eller Andinska gemenskapen mindre marknader. Handeln med dessa regioner motsvarar endast en procent av EU:s totala handel. Samtidigt har handeln med EU stor betydelse för de berörda länderna i Latinamerika. EU är för dessa länder den näst största handelspartnern efter USA. Förändringar i handelsreglerna kommer därför att ha stora konsekvenser för möjligheten till ekonomisk och social utveckling i Latinamerika.

EU driver nu på för snabba avregleringar och frihandel mellan regionerna. Risken är överhängande att detta kommer att ha långtgående och negativa effekter på stora delar av industrin och jordbruket i de berörda länderna när man ska konkurrera på "lika villkor". Det är inte svårt att räkna ut vem som

Fel! Okänt namn på

kommer att gå förlorande ur konkurrensen mellan latinamerikanska småbönder och europeiskt industrijordbruk, som 2007 fick 43 miljarder euro i stöd och subventioner. Även delar av tillverkningsindustrin är sårbar eftersom den befinner sig i ett uppbyggnadsskede och det saknas effektiva regelverk och stabila institutioner i många av de berörda länderna i Latinamerika. Skulle associeringsavtalen med Centralamerika och Andinska gemenskapen utformas på ett sådant sätt att de leder till att småjordbruk och tillverkningsindustri slås ut kommer det att ha långtgående sociala och ekonomiska effekter och undergräva fattigdomsbekämpning och utveckling.

Vänsterpartiet anser därför att Sverige ska verka inom EU för att associeringsavtalen med Centralamerika och Andinska gemenskapen ska främja utveckling och fattigdomsbekämpning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

År 2000 samlades världens länder och enades, i alla fall på papperet, om att göra ett gemensamt krafttag för att bekämpa fattigdomen. Resultatet blev millenniemålen. Dessa består av åtta olika delmål som ska vara uppfyllda före 2015. Det handlar bl.a. om att halvera världens fattigdom och hunger, minska mödradödligheten, öka jämställdheten och skapa ett globalt samarbete där länder vidtar åtgärder för att bidra till uppfyllandet av målsättningarna. Skulle millenniemålen uppnås skulle det innebära att vardagen för 100-tals miljoner människor i Latinamerika i grunden skulle förändras.

Flera framsteg har gjorts i Latinamerika. Andelen barn som är inskrivna i skolan har ökat från 86 till 95 procent sedan 1990, barnadödligheten har minskat med mer än 3 procent per år och i flera länder har fattigdomen minskat. Dessa framsteg äventyras nu av EU:s associeringsavtal. Till exempel hotas millenniemål sju om tillgång till rent vatten genom att EU och associeringsavtalen vill genomföra avregleringar av tjänster och samhällsservice, inklusive vatten. När Bolivia år 2000 privatiserade vattensektorn resulterade det i prisökningar på 35 procent och många bolivianer förlorade tillgången till rent vatten.

Sverige bör därför verka inom EU för att associeringsavtalen ska analyseras utifrån hur de påverkar möjligheterna att uppnå millenniemålen i de berörda länderna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ursprungsfolken är en särskilt utsatt grupp i Centralamerika och Andinska gemenskapen. De är i stor utsträckning utsatta för ekonomisk och politisk marginalisering och diskriminering. Sammanlagt utgör de tio procent av befolkningen. Exemplet är många på hur transnationella företag fått koncessioner att exploatera naturresurser såsom mineraler, gas och olja m.m. i ursprungsfolkens områden. Med dagens utformning kommer EU:s associeringsavtal ytterligare att stärka de transnationella företagens rätt på bekostnad av ursprungsfolkens rättigheter, vilket går stick i stäv med antagna mänskliga rättighetsdeklarationer.

I september 2007 antog FN:s generalförsamling en bred deklARATION om ursprungsfolkens rättigheter som ger dessa grupper rätt till landområden de traditionellt brukat och ett omfattande inflytande över hur dessa områden och naturresurser används. Sverige bör därför inom EU verka för att associerings-

avtalen analyseras utifrån FN:s deklaration om ursprungsfolken rättigheter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Matsuveränitet

I FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna slår man fast att ”envar har rätt till en levnadsstandard, som är tillräcklig för hans egen och hans familjs hälsa och välbefinnande, däri inbegripet föda”. Rätten till mat är med andra ord en grundläggande mänsklig rättighet.

Inom ramen för millenniemålen har världens länder enats om att antalet hungriga ska halveras till 2015. Trots det räknas 52 miljoner latinamerikaner som hungrande. Antalet har minskat något under de senaste åren, men fortfarande återstår mycket för att nå millenniemålet. Hungern beror inte på brist på mat, utan på en ojämn fördelning av resurserna. I Latinamerika blir detta extra tydligt. Stora delar av befolkningen, i synnerhet kvinnor och ursprungsbe-folkningen, är beroende av jordbruket för sin överlevnad. Samtidigt är jorden starkt ojämnt fördelad. Medan multinationella företag bedriver storskalig odling av exportgrödor har många latinamerikanska bönder svårt att överleva på sina små åkermarker.

För att millenniemålet om hunger ska uppfyllas krävs matsuveränitet, med andra ord befolkningens rätt att producera sin mat i sitt territorium. Tyvärr går utvecklingen i den motsatta riktningen. Genom associeringsavtalen riskerar denna negativa utveckling att förstärkas genom att småbönder konkurreras ut av europeiskt industrijordbruk, och multinationella företag får lättare att överta åkermark för storskalig produktion av exportgrödor och etanol. Sverige bör arbeta inom EU för att associeringsavtalen med Centralamerika och Andinska gemenskapen utformas så att de inte undergräver matsuveräniteten i de berörda länderna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ett stort hot mot de berörda ländernas tillgång till mat och läkemedel är EU:s försök att inkludera långtgående bestämmelser rörande patent och immaterialrätt, genom det s.k. TRIPS plus-regelverket. Skulle dessa regler inkluderas i avtalen skulle det möjliggöra för företag i EU att söka patent för genetiskt material från utvecklingsländerna utan möjlighet till påverkan för den berörda befolkningen, vilket riskerar att begränsa tillgången till utsäde för många småbönder.

I synnerhet ursprungsfolken riskerar att drabbas. TRIPS plus skulle även innebära att möjligheterna begränsas för de berörda länderna att framställa eller köpa billigare kopior av läkemedel, vilket skulle drabba de 420 000 människor som lever med hiv i Centralamerika och Andinska gemenskapen hårt. Sverige bör inom EU verka för att de immaterialrättsliga frågorna lyfts ur de fortsatta förhandlingarna. Detta bör riksdagen som sin mening ge rege- ringen till känna.

Fel! Okänt namn

6 Singaporefrågorna

EU:s associeringsavtal med Centralamerika och Andinska gemenskapen inkluderar de s.k. Singaporefrågorna, frågor som rör regler för konkurrens, investeringar och offentlig upphandling. Frågorna har redan diskuterats inom WTO (Världshandelsorganisationen) men ströks från dagordningen efter omfattande protester från många utvecklingsländer.

EU har trots detta gått vidare och försökt inkludera Singaporefrågorna i sina regionala associeringsavtal. Singaporefrågorna skulle innebära en tydlig maktförskjutning från beslutsfattare och småföretag i Latinamerika till utländska och multinationella företag. Bland annat skulle möjligheterna minska radikalt för länder i Centralamerika och i Andinska gemenskapen, att ställa krav på social och miljömässig hänsyn vid upphandling och utländska investeringar.

Vänsterpartiet menar att varje land måste ha rätt att välja sin egen väg och sina egna strategier för utveckling och fattigdomsbekämpning. Makt behöver flyttas från företagets stängda styrelserum till demokratiska arenor. Singaporefrågorna innebär en motsatta utveckling och Vänsterpartiet anser att Sveriges ska agera för att Singapore-frågorna exkluderas från associeringsavtalen med Centralamerika och Andinska gemenskapen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Jämställda handelsavtal

Män och kvinnor påverkas på olika sätt när handelsreglerna förändras, eftersom roller och ansvar i ekonomin generellt ser olika ut. I flera av de berörda länderna finns en tydlig ekonomisk uppdelning mellan män och kvinnor, män arbetar i högre grad i exportjordbruket medan kvinnorna återfinns i det småskaliga jordbruket, just den del av ekonomin som riskerar att drabbas hårdast av associeringsavtalen. Det finns flera exempel på att handelsliberaliseringar har betydligt mer negativa effekter för företag ägda av kvinnor än företag ägda av män, på grund av att de kvinnliga företagen ofta har sämre tillgångar till det kapital de och krediter som varit nödvändiga för de ekonomiska omställningarna.

Sverige borde vara ett föregångsland med målet att påverka förhandlingar och nya handelsavtal internationellt så att dessa inkluderar en analys av hur avtalen påverkar kvinnor och de millenniemål som berör kvinnors situation. Sverige ska därför inom ramen för EU arbeta för att associeringsavtalen ska inkludera en analys av hur avtalet förhåller sig till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Handel och fackliga rättigheter

I flera av de länder som omfattas av EU:s förhandlingar om associeringsavtal sker omfattande och grova brott mot de fackliga rättigheterna. Colombia är det tydligaste exemplet. 2006 mördades 78 människor där på grund av sitt fackliga arbete – åtta fler än året innan. Även då det gäller straffrihet utmärker sig Colombia. Under 2007 fann ILO att av 1 165 registrerade brott mot fackligt aktiva gick bara 56 till domstol. Av dem hade bara tio lett till fällande domar. Dessutom framkom oroande bevis för myndighetsinblandning i mordet. Paramilitära grupper och säkerhetstjänstemän har varit inblandade i de flesta av mordet på fackligt aktiva i Colombia de senaste åren.

Vänsterpartiet anser att det inte är rimligt att EU:s inre marknad öppnas för länder och företag som skapat sig konkurrensfördelar genom grova och omfattande brott mot de fackliga rättigheterna. EU borde i stället understödja lokala krav från fackföreningar om ökad respekt för deras arbete. Sverige borde inom ramen för EU verka för att associeringsavtalen med Centralamerika och Andinska gemenskapen villkoras med att länderna ratificerar ILO:s åtta kärnkonventioner. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Med tanke på den ytterst allvarliga situationen i Colombia för fackligt aktiva måste EU använda de pågående förhandlingarna för att tydligt avkräva avsevärda förbättringar rörande de fackliga rättigheterna i landet innan ett avtal kan undertecknas. Sverige bör verka inom EU för att ett associeringsavtal med Colombia villkoras med att de grova och omfattande övergreppen på fackföreningsaktivister upphör. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Transparenta förhandlingar på lika villkor

EU:s associeringsavtal kommer att påverka de berörda länderna i Latinamerika på en lång rad områden och i stor omfattning. Eftersom avtalen är oerhört omfattande och detaljerade krävs omfattande resurser för att kunna bedriva förhandlingar. Här är förutsättningarna i grunden olika för EU å ena sidan och länder som Nicaragua, Bolivia och Guatemala å andra sidan. Det är därför avgörande att EU inte försöker forcera förhandlingarna utan tar hänsyn till motpartens begränsade kapacitet för förhandlingarna.

Inledningsvis fördes förhandlingarna på enbart engelska med dessa spanskspråkiga länder, men efter protester från Andinska gemenskapen förs nu förhandlingarna på spanska. Men fortfarande tvingas länderna i Centralamerika förhandla om dessa avgörande avtal på engelska. Sverige bör inom EU verka för att de fortsatta förhandlingarna om associeringsavtalen sker på spanska. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det är även viktigt att förhandlingarna blir transparenta och inkluderande så att det civila samhället och sociala rörelser har möjlighet att delta i för-

Fel! Okänt namn på

handlingarna och påverka utformningen av avtalen. Sverige bör inom ramen för EU verka för att förhandlingarna öppnas upp för deltagande från sociala rörelser i Europa och Latinamerika. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9.1 Uppföljning och utvärdering

EU:s associeringsavtal täcker en lång rad frågor. Där ingår avtal om tjänstehandel, de s.k. Singaporereglerna om utländska investeringar, immaterialrätt, konkurrens och offentlig upphandling. Kring allt detta finns en rad oklarheter. Det är svårt att i förväg säga vilka effekter olika delar ett kommande handelsavtal kommer att få. Det är också mycket oklart om de berörda länderna kommer att ges tillräckliga möjligheter att skydda sitt jordbruk eller andra känsliga delar av sin ekonomi. De bestämmelser om skyddsmekanismer och undantag för särskilda produkter, som nu diskuteras inom WTO bör utgöra miniminivå i associeringsavtalen.

Enligt EU:s egna riktlinjer ska en konsekvensanalys genomföras av varje handelsavtal, så har dock fortfarande inte skett. Vi anser att när så mycket är oförutsägbart när det gäller olika delar av associeringsavtalen bör dessa innehålla tydliga bestämmelser om mekanismer för gemensam uppföljning och utvärdering av avtalen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 15 september 2008

Hans Linde (v)

Marianne Berg (v)

Lena Olsson (v)

Alice Åström (v)

Amineh Kakabaveh (v)

Gunilla Wahlén (v)